תבנו וקשו תנן משום דמשרקי: כל הקודם בהן זכה: אמר רב אבין בגופן בין בשבחן וזעירי אמר בשבחן אבל לא בגופן במאי קמיפלגי רב סבר קנסו גופן משום שבחן וזעירי סבר לא קנסו גופן משום שבחן תנן ההופך את הגלל ברה"ר והוזק בהן אחר חייב בנזקו ואילו כל הקודם זכה לא קתני תנא לרישא וה"ה לסיפא והא תני עלה אסורין משום גזל כי קתני אסורין משום גזל אכולה מתני' קאי לאותו שקדם וזכה והא לא קתני הכי דתנן המוציא תבנו וקשו לרה"ר לזבלים והוזק בהן אחר חייב בנזקו וכל הקודם בהן זכה ג ומותר משום גזל וההופך את הגלל לרה"ר והוזק בהן אחר חייב ג ואסור משום גזל * אמר רב נחמן בר יצחק גלל קרמית דבר שיש בו שבח קנסו גופו משום שבחו דבר שאין בו שבח לא קנסו איבעיא להו לדברי האומר קנסו גופן משום שבחן לאלתר קנסינן או לכי מייתי שבחא קנסינן ת"ש מדקאיירינן גלל ותסברא כי איירינן גלל מיקמי דלשני רב נחמן לבתר דשני רב נחמן מי איכא למירמא גלל כלל לימא כתנאי א שטר שכתוב בו רבית קונסין אותו ואינו גובה לא את הקרן ולא את הרבית דברי ר"מ וחכמים אומרים י גובה את הקרן אבל לא את הרבית לימא רב דאמר כרבי מאיר וזעירי דאמר כרבנן אמר לך רב אנא דאמרי אפי' לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא קרן דבהתירא אבל הכא קרן גופא קמזיק וזעירי אמר לך אנא דאמרי אפי' לר"מ עד כאן לא קאמר ר"מ התם אלא דמשעת כתיבה דעבד ליה שומא אבל הכא מי יימר דמזיק לימא כהני תנאי המוציא תבנו וקשו לרה"ר לזבלים והוזק בהן אחר חייב בנזקו וכל הקודם בהן זכה ואסורין משום גזל ר"ש בן גמליאל אומר כל המקלקלין ברה"ר והזיקו חייבין לשלם וכל הקודם בהן זכה ומותרין משום גזל הא גופא קשיא אמרת כל הקודם בהן זכה והדר קאמר אסורין משום גזל אלא לאו הכי קאמר וכל הקודם בהן זכה בשבחן ואסורין משום גזל אגופן ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר אפי' גופן נמי כל הקודם בהן זכה לזעירי ודאי תנאי היא לרב מי לימא תנאי היא אמר לך רב דכולי עלמא קנסו גופן משום שבחן והכא בהלכה ואין מורין כן קא מיפלגי דאתמר רב הונא אמר רב יהלכה ואין מורין כן רב אדא בר אהבה אמר הלכה ומורין כן איני והא רב הונא אפקר חושלי רב אדא בר אהבה אפקר

סליקוסתא

תבנו וקשו תנן. דמחייב דעדיין לא נעשו זבל וקשים הם ומחליקין בהן וכי קאמר רבי יהודה בזבל קאמר דמוליא אדם זבלו שאינו נוח להחליק כל כך: משרקי. מחליקין: בשבחן. במה (א) שהשביחן ברה"ר: ואילו כל הקודם וזכה לא קתני. משום דגלל זהו רעי ואינו משביח ברה"ר דמוסבח ועומד הוא וקשה לרב: והא קתני עלה. בברייתא אסורים משום גזל: אכולה מתניתין קאי. האי אסורין משום גזל ואפילו אתבן וקש הלכך הכי קאמר דלאחר שקדם וזכה בהם אחר אסור לגזלן הימנו: מדקא איירינן גלל. עליה דרב מכלל דאיהו סבר לאלתר קנסינן דאי לבתר דאייתי שבחא מאי רומיא דגלל הא (ב) לאו שבח בגלל: כי איירינן גלל מקמי דשני רב נחמן. דהוה סבירא לן דאע"ג דאין סופו להשביח קנים רב וכ"ש דבדבר שסופו להשביח קנים לאלתר: לבתר דשני מי איכא למירמ' [גלל] כלל. והשתא דקים לן דטעמא דקנסא משום שבח הוא מיבעיא אי לאלתר קנים או כי מייתי שבח: שיש בו רבית. שכתוב בו שלוה ברבית: קא מוקא. עתיד להזיק: עביד ליה שומא. שם עליו נשך ועבר בלא תשימון (שמות כב): לזעירי ודאי תנאי היא. דליכא למימר דכ"ע לא קנסו דהא רבן שמעון קנים: בהלכה ואין מורין כן קמיפלגי. תנא קמא סבר הלכה דקנסו גופן ואין מורין כן והכי קאמר [הלכה] כל הקודם בהן זכה ואפי' גופן דיעבד ואי אתי מרישא לקמן לאימלוכי אמרינן ליה אסורין משום גזל: אפקר חושלי. שעורין קלופין ששטח איש אחד ברה"ר כדי שיתייבשו והפקירן רב הונא והורה שהקודם בהן זכה:

סליקוסתא

תבנו וקשו תנן משום דמשרקי. והא דמחייב מתני' בגללים אע"ג דלא שריק היינו משום דלית ביה שבחא ולא התירו להוליא כתנס: **דבר** שיש בו שבח קנסו גופו משום שבחו. מכאן יש להוכיח דל"ג כל הקודם בהן זכה גבי מגניע קוץ וזכוכית וגדר שנפלה לרה"ר דהתם ליכא שבחא: **שטר** שיש בו רבית קונסין אותו ואינו גובה לא את הקרן ולא את הרבית. נראה לר"י שר"מ קונס להפסיד החוב לגמרי אפי' בהודאה ועדות אחרת כדמשמע לישנא דאין גובה לא את הקרן ולא את הרבית דמשמע דאין גובה כלל וכן משמע מלמדמי לקנסו גופו משום שבחו שמפסיד גוף הממון ואין להקשות דבפרק איזהו נשך (ב"מ דף עב. ושם) מדמי הך דהכא דשטר שיש בו רבית לשטרי חוב המוקדמין ומוקי ההיא דשטרי חוב כר"מ והיכי מדמי דהכא מפסיד גוף המלוה והתם אינו מפסיד אלא השטר דמה שאין מפסיד שם אלא השטר לפי שלא היה עבירה בגוף המלוה אלא בשטר אבל ברבית יש עבירה דהלואה ברבית אפי' בלא שטר אע"ג דאמרינן דמשעת כתיבה עבד ליה שומא בלא שטר נמי איכא איסורא בהלואה הקשה ריב"א אם יפסיד כל חובו לגמרי מאינו הלוה חוטא נשכר ואור"י דאין זה קושיא כי המלוה שמרויח קנסו בגוף מחמת השבח ומתוך כך יזהר אבל הלוה אין לנו במה לקנוס שמחילתו על מנת לפרוע הוא לוה: **וחכמים** אומרים גובה את הקרן כו'. משמע שגובה ע"פ השטר אפי' ממשעבדי וקשה לר"י למה השטר כשר כיון שהעדים עוברים על לא תשימון אע"ג דאינם עדי חמס דאין מרויחין כלום הא קי"ל כאביי (סנהדרין דף כז.) דמי שאוכל נבלות להכעיס פסול והא דלא תני לה בזה בורר (שם כד:) ה"ג לא תני לוה אלא בכלל מלוה איתיה כדמשמע התם בגמרא גבי מלוה ברבית מלוה הכא ברבית ואין לומר דמיירי באין ניכר הרבית בשטר אלא כתוב סתמא פלוני חייב לפלוני מנה וסברו העדים שהכל קרן ואח"כ נודע שהוא רבית דבפרק איזהו נשך (ב"מ דף עב. ושם) מתרץ ר' יוחנן עלה דההיא דשטרי חוב המוקדמין פסולין אפילו תימא רבנן גזירה שמא יגבה מזמן ראשון ואי אין ניכר בשטר שיש בו רבית נמי לגזור שמא יגבה רבית במקום קרן ואין לומר שלכך הן כשרים שלא עשו שומא כיון שניכר מתוך השטר הרבית לא יבא לגבות הרבית על ידי שטר זה והא דתנן באיזהו נשך (שם עה:) שהעדים עוברים בלא תעשה היינו כגון שאין ניכר הרבית מתוך השטר דהא אמרי' בשמעתין דמשעת כתיבה עבד ליה שומא א"כ בשטר זה עוברים בלא תעשה וי"ל דלא תשימון עליו נשך לאינשי במלוה ולוה וערב משמע להו ולהכי לא מפסלי בהכי כדאמרינן (שם דף ה:) לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו א"נ כגון שיש עדים שהם אנוסין מחמת נפשות וכן נ"ל בשטרי חוב המוקדמים דיש מעמידין אותה כר"מ אבל לרבנן כשרים ואפי' רבי מאיר אין פוסל אלא מטעם קנס ואמאי הלא עדים פסולים הם שחתמו על שטר מוקדם אלא י"ל שיש עדים שהיו אנוסים מחמת נפשות א"נ כגון שאמרו טעינו בשנת המלך ואומר ר"י דהלכה כרבנן אע"ג דקי"ל (כתובות דף מ:) כר' מאיר בגזירותיו דוקא בגזירותיו ולא בקנסותיו וכן פסקו הלכות גדולות כרבנן דר"מ מטעם זה במעוברת חבירו ומינקת חבירו (יבמות לו:): [עי' תוספות זבחים קד. ד"ה א"ל עקיבא]: **דמשעת** כתיבה עבד ליה שומא. תימה לרבינו יצחק מה שומא יש כאן ומה מזקת עדותן ללוה והלא לא יגבו ב"ד הרבית ע"י שטר זה כיון שניכר בתוכו רבית: **לימא** כהני תנאי כו'. מכאן יש להוכיח דל"ג במתני' במילתיה דרשב"ג כל הקודם בהן זכה דאי גרסינן ליה הוה ליה לאתויי (ג) דעל כרחך רשב"ג אגופן נמי קנים דאי לאו הכי במאי פליג אתנא קמא וי"ל דהוי מצי לאתויי דכולה רשב"ג היא וה"ק שהיה רבן שמעון בן גמליאל אומר כו' א"נ ס"ד דוקא אתבנו וקשו דליכא שבחא טובא אבל שאר דברים לא ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר דכל המקלקלין שוין אפי' לית בהו אלא שבחא פורתא:

והדר קאמר דאסורין משום גזל. ולא בעי למימר דאסורין משום גזל לאותו שקדם וזכה ורשב"ג קאמר דמותרין דאין סברא דליפלגו בהכי: **לזעירי** ודאי תנאי היא. דאין סברא לומר דפליגי בהלכה ומורין כן לענין שבחא דפשיטא דלכולי עלמא מורין:

וקתני

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פי"ג מהלכות נזקי ממון הלכה יד סמג עשין סח טוש"ע ח"מ סי' תיד סעיף א:
לז ב מיי' פי"ו מהלכות גזלה הל' ה טוש"ע שם:
לח ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:
לט ד מיי' פ"ד מהל' מלוה ולוה הלכה ו ופי' במשנה למלך סמג לאוין קצ ועשין צג טוש"ע ח"מ סי' נב סעיף א וטוש"ע י"ד סי' קסא סעיף יא:
מ ה טוש"ע ח"מ סי' תיד סעיף א בהג"ה:

◆

רבינו חננאל

חייב. רב אשי אמר תבנו וקשו שאני אפי' ר' יהודה מודה שחייב משום דמשרקי פי' שרגלי בני אדם מחליקין בהן לפיכך חייב לדברי הכל: וכל הקודם בהן זכה. אמר רב זכה בין בגופן בין בשבחן קנסו גופן אטו שבחן והני מילי בדבר שיש בו שבח זעירי אמר בשבחן זכה. לא קנסו גופן משום שבחן. פי' סבר רב זה שהוציא התבן לרשות הרבים לישוף ברגלי בני אדם ולהשביח ולהיעשות זבל קנסוה אפילו בעיקר וכל הקודם זכה בכל ורמינן גלל דמתני' דלא קתני כל הקודם זכה. ופריק תנא רישא בתבן וקש כל הקודם זכה והוא הדין לגלל. והתני אסור משום גזל. ופריק אכולהו בין בתבן בין בגלל קתני בברייתא אסורין משום גזל. א) כלומר הברייתא חולקת על המשנה ואמרי' והא לא תני הכי ובהדיא תני בברייתא בתבן וקש מותרין משום גזל. ובגלל אסורין משום גזל ופירק רב נחמן בר יצחק דבר שיש בו שבח כגון התבן שהשביח כי נעשה גלל ויוצא בו קנסו גופן משום שבחן דבר שאין בו שבח כגון גלל לא קנסו ומיבעיא לן רב דאמר קנסו גופן משום שבחן לאלתר קנים בעת שהוציאו מיד הקודם בו זכה או אם נשאר ברשות הרבים זמן תישף והשביח אחר כן הקודם בו זכה בגופו וכל שכן בשבחו דקנסינן ליה משום דקלקל ברשות הרבים ואתינן למיפשטה מדאיירינן גלל דלית ליה שבחא ש"מ דמיד קנסוה ודחי' לה ואתינן לאוקמא להא דרב וזעירי כתנאי דתנן שטר שיש בו רבית קונסין אותו ואינו גובה כו' רב כר' מאיר וזעירי כחכמים ודחו ואמרי כל חד אמר אנא לדברי הכל אמרי כו' וקי"ל כרב דכל דבר שיש בו שבח קנסו גופו משום שבחו מיהו כי קנסינן ליה מיד קנסינן ליה או לכי מייתי שבחא קנסינן ליה איבעיא להו ולא איפשיטא וסוגייא דשמעתא כרב ריהטא. ותוב הא אמר רב הונא ורב אדא ותרווייהו משמיה דרב הלכה ב) מיהו הורה ואפקר חושלא בשמעתיה

מסורת הש"ס

א) ב"מ עב. ב"ב לד:, ב) [ד"ה שטר], ג) ד"ה שטר,

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בשבחן במה שהשביחו: (ב) שם ד"ה מדקא איירינן וכו' הא לא שבח גלל: (ג) תוס' ד"ה לימא וכו' הוה ליה לאתויי למתני' דע"כ רשב"ג:

◆

גליון הש"ס

גמ' אמר רנב"י גלל קרמית. תמוה לי לפ"ד דלא מחלק בכך הו"ל למפרך ממתני' דלעיל דף יט ע"ב אכלה מתוך הרחבה משלמת מה שנהנית הא הפירות נעשו הפקר וכל הקודם בהן זכה. ועי' לעיל כא ע"א תוס' ד"ה דרב סבר ולע"ג:

◆

מוסף רש"י

שטר שכתוב בו רבית. שכתוב בו פלוני לוה מפלוני מנה ברבית כך וכך לזמן פלוני (ב"מ עב.).

◆

רבינו חננאל (המשך)

דאמר הלכה ומורין כן רב הונא אמר הלכה אבל אין מורין כן ואם התרו בהן דברי הכל הלכה ומורין להן כל הקודם בהן זכה כרב הונא דאפקר חושלא וכרב אדא דאפקר

א) מדברי רבינו אלו נראה שלא היה גורס בגמ' אכולה מתני' לאותו שקדם וזכה דלגי' שלפנינו אינה חולקת על המשנה כלל וצ"ע.

ב) נראה דל"ל ותרוייהו משמיה דרב הלכה ומיהו רב הונא אמר הלכה אבל אין מורין כן ורב אדא סבר הלכה ומורין כן ואם התרו בהן וכו'.